Uygurcada Biçimbilimsel Belirsizlik

Murat ORHUN, A.Cüneyd.TANTUĞ, Eşref ADALI

12 Şubat, 2010

İSTANBUL BİLGİ UNIVERSITY
Department of Computer Science

1. Giriş
2. Uygurcanın Biçimbilimsel Yapısı
3. Uygurcadaki Biçimbilimsel Belirsizlik
4. Sonuç

İSTANBUL BİLGİ UNIVERSITY
Department of Computer Science

Giriş

- Biçimbilimsel çözümleme.
- Doğal Dil çalışmaları .
- Bilgisayarlı çeviri.
- Türk dilleri ve Doğal dil çalışmaları.
- Türk dilleri arasında Bilgisayarlı Çeviri Çerçevesi.

İSTANBUL BİLGİ UNIVERSITY
Department of Computer Science

Biçimbilimsel Yapı-1

- Bitişken dildir.
- Ekler bitişik yazılır.
- Sözcüğün ekler yardımı ile dönüştürülebileceği farklı sözcük sayısı sonsuzdur.
- Örnek:taghdikilerningkimishdek
- Örnek:Osmanlılaştırmadıklarımızdanmışsınızcasına

Biçimbilimsel Yapı-2

- Biçimbilimsel çözümleme,sözcük ile ilgili tüm bilgileri içerir.
- Tek çözüm içeren çözümlemeler.
- men:men+Pron+Pers+A1sg+Pnon+Nom
- kitaplirimni: kitap+Noun+A3pl+P1sg+Acc
- insanlarimizdaki:insan+Noun+A3pl+P1pl+Loc+Ki

İSTANBUL BİLGİ UNIVERSITY
Department of Computer Science

Biçimbilimsel Yapı-3

- Birden fazla çözüm içeren çözümlemeler
- cek:cek+Noun+A3sg+P1sg+Nom
- cek:cek+Verb+Pos+Imp+A2sg
- bar:bar+Adj
- bar:bar+Verb+Pos+Imp+A2sg

Biçimbilimsel Yapı-3

- Bir çözüm aynı sözcük tipinde,ama farklı yapıda olabilir.
- yEziptimenmiS: yaz+Verb+Pos+Past+A1sg+Narr
- yEziptimenmiS: yaz+Verb+Pos+Pres+Perfect+A1sg+Narr
- yazGan: yaz+Verb+Pos+Pres+Perfect+A3sg
- yazGan: yaz+Verb+Pos > DB+Adj+Yan

İSTANBUL BİLGİ UNIVERSITY
Department of Computer Science

Biçimbilimsel Belirsizlik-1

- Bitişken dillerde görünen genel bir durum.
- Belirsizlik oranı ne kadar?
- Türkçede sözcüklerin 3 te biri belirsizdir.
- Mesela:kalem,at,al,masal.

Biçimbilimsel Belirsizlik-2

- "alın" ile ilgili çözümler.
- alın+Noun+A3sg+Pnon+Nom (forehead)
- al+Adj > DB+Noun+Zero+A3sg+P2sg+Nom (your red)
- al+Adj > DB+Noun+Zero+A3sg+Pnon+Gen (of red)
- al+Verb+Pos+Imp+A2pl ((you) take)
- al+Verb > DB+Verb+Pass+Pos+Imp+A2sg ((you) be taken)
- alın+Verb+Pos+Imp+A2sg ((you) be offended)

Biçimbilimsel Belirsizlik-3

- Uygurcada belirsizlik üretim durumu,eylem sözcüklerinde yoğunlaşıyor.
- at: at+Noun+A3sg+Pnon+Nom
- at: at+Verb+Pos+Imp+A2sg
- qoy: qoy+Noun+A3sg+Pnon+Nom
- qoy: qoy+Verb+Pos+Imp+A2sg
- atlar: at+Noun+A3pl+Pnon+Nom
- qoylar: qoy+Noun+A3pl+Pnon+Nom

İSTANBUL BİLGİ UNIVERSITY
Department of Computer Science

Biçimbilimsel Belirsizlik-4

- Berlirsizlik oranı, çözümleyici ile doğrudan ilgilidir.
- Mesela, zarflar isim olarak çözümlenebilir...
- Farklı 141 sözcük ile yapılan testte, 161 farklı çözüm üretmiştir
- Belirsizlik oranı yüzde 1.4 olarak hesaplanmıştır.

Sonuç

- Uygurcanın biçimbirimsel belirsizlik hesaplanmıştır.
- Biçimbilimsel çözüzümleyicinin tasarımı etkili olmaktadır.
- Testlerde kullnılan eylemler artınca, belirsizlik oranı artmaktadır
- Tek çözüm üreten sözcüklerin,belirsizlik etkisi dikkate alınamya bilinir.

Teşekkürler..

İSTANBUL BİLGİ UNIVERSITY
Department of Computer Science